

ks. bp prof. dr hab. Henryk Wejman
Instytut Nauk Teologicznych Wydziału Teologicznego US
Szczecin

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr lic. Marty Nogi:

Wpływ kierownictwa duchowego na życie mistyczne św. Faustyny Kowalskiej
napisanej pod kierunkiem ks. bp prof. dr hab. Jacka Kicińskiego
na Papieskim Wydziale Teologicznym we Wrocławiu

Zauważalne we współczesnej rzeczywistości przekonanie o samowystarczalności człowieka przy jednoczesnym osłabieniu z jego strony otwartości na miłosierne udzielanie się Boga uzasadnia potrzebę zwrócenia uwagi na wartość kierownictwa duchowego. Aby człowiek mógł właściwie rozwijać się duchowo, potrzebuje wsparcia kierownika duchowego. Ta sprawa stała się przedmiotem zainteresowania mgr lic. Marty Nogi w rozprawie: *Wpływ kierownictwa duchowego na życie mistyczne św. Faustyny Kowalskiej*. Owa rozprawa zostanie poddana ocenie w trzech aspektach: metodologicznym, merytorycznym i formalnym.

1. Metodologiczna wartość rozprawy

Dysertacja, która składa się z wykazu skrótów, wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii, w sposób logiczny ukazuje proces postępowania badawczego. We wstępie zostały zawarte istotne dla efektywności badań elementy, a mianowicie: wyraźnie zarysowany zakres literatury źródłowej, jasno określony cel i trafnie sformułowana metoda (s. 4-10). Oprócz wyżej wskazanych elementów wstęp zawiera również uzasadnienie oryginalności podjętego w rozprawie problemu. Przytaczając podstawowe opracowania na temat życia i działalności św. Faustyny Kowalskiej, Autorka starała się pokazać oryginalność własnego ujęcia. Tkwi ono w odstąpieniu wpływu kierowników duchowych na budowanie przez siostrę Faustynę Kowalską coraz większej relacji miłosnej z Chrystusem, aż po szczyty jej mistycznego z Nim zjednoczenia. Choć uzasadnienie oryginalności ujęcia kwestii nie jest obszernie, to jednak wystarczające (s. 5). Na uwagę zasługuje staranność w stosowaniu metody analityczno-syntetycznej. Staranność ta ujawnia się tak we wnikliwości analiz materiału źródłowego, jak i w konsekwencji ich przedstawiania w poszczególnych paragrafach według pewnego schematu: zapowiedź problematyki, właściwy *corpus* analiz, syntetyczne podsumowanie. Trzeba tutaj zauważyć, że Autorka podeszła do źródłowych tekstów z obiektywnym dystansem, wydobywając z nich treści ważne w aspekcie postawionego w rozprawie celu. To nadaje rozprawie naukowego charakteru. Całości dopełnia metodologicznie poprawnie zredagowane zakończenie, w którym Autorka nie tylko sformułowała zasadne wyniki badań, ale także zasugerowała perspektywy dalszych poszukiwań w tej materii. Na uwagę zasługuje również dobrze sporządzona bibliografia, która w całości liczy 135 pozycji, w tym 3 pozycje źródłowe, a pozostałe, to dokumenty Nauczycielskiego Urzędu Kościoła (7 pozycji), opracowania (68 pozycji), literatura pomocnicza (56 pozycji) i źródła internetowe (1 pozycja). Oceniając pracę od strony metodycznej, należy stwierdzić, że Autorka wykazała się pracowitością w poszukiwaniach materiału dla refleksji naukowej, cierpliwością w jego systematyzowaniu i wnikliwością w jego analizowaniu.

2. Merytoryczna wartość rozprawy

W warstwie merytorycznej rozprawa zawiera wiele cennych refleksji. Wydobywa z materiału źródłowego, wspartego literaturą przedmiotu, kwestie ważne dla ukazania

wartości kierownictwa duchowego w procesie postępu duchowego siostry Faustyny Kowalskiej, aż po etap jej mistycznego zjednoczenia z Chrystusem.

Pierwszym osiągnięciem rozprawy, podnoszącym jej walory merytoryczne, są rozważania dotyczące kontekstu społeczno-religijnego rozwoju powołania Faustyny Kowalskiej. Doniosłość oceny tej części rozprawy wynika z tego, że odsłania ona istotę powołania. Doktorantka była w stanie w oparciu o dane źródłowe określić powołanie jako dar Chrystusa przekazany człowiekowi przez Niego samego. Podkreślając darmowy charakter powołania, Doktorantka uważa, iż powołanie zanim jest cnotą, wprawdzie jest łaską. Faktycznie, to Chrystus jest dawcą łaski powołania. Tą łaską obdarował Faustynę Kowalską, zapraszając ją do wspólnoty miłości z samym Sobą. Łaskę powołania Chrystus przekazał Faustynie w konkretnych okolicznościach jej egzystencji. Odpowiedzią z jej strony na łaskę powołania było jej wstąpienie do Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia. W tym Zgromadzeniu realizowała osobistą relację z Chrystusem, wskazując tym samym na ten drugi wymiar powołania, jakim jest współdziałanie człowieka z tego rodzaju łaską. Wartością, która umożliwiła siostrze Faustynie trwanie w powołaniu i pogłębianie przez nią więzi z Chrystusem było posłuszeństwo Jemu w Duchu Świętym i przełożonym zgromadzenia. Dzięki posłuszeństwu w ten sposób wyrażanemu siostra Faustyna postępowała na drodze realizacji powołania. I w tym względzie można mówić o eklezjalnym wymiarze powołania. To w misterium Kościoła, które uobecnia zbawcze dzieło Chrystusa człowiek otrzymuje możliwość wejścia w komuniję miłości z Bogiem (s. 11-55). W dobie subiektywizacji wiary, której ulega współczesny człowiek zwrócenie uwagi przez Doktorantkę na eklezjalny wymiar powołania stanowi nie tylko cenną wartość dla właściwego procesu realizacji przez człowieka powołania poprzez osobisty dialog miłości z Bogiem, ale także stawia Autorkę w pozycji obrończyni niezmiennych wartości.

Następną kwestią rozprawy, która podnosi jej walory merytoryczne, to refleksja nad rolą ks. Michała Sopoćki w realizacji przez siostrę Faustynę Kowalską powołania zakonnego. Ks. Michał Sopoćko okazał się, tym wymodlonym przez siostrę Faustynę, kierownikiem duchowym. Swoje kierownictwo wobec niej prowadził na drodze wnikliwych, duchowych rozmów, dotyczących natury miłosierdzia Bożego i proklamowania jego kultu wśród ludzi. On zalecał siostrze Faustynie bezgraniczne zaufanie Chrystusowi, które stanowi fundament rozwoju duchowego, człowieka, oraz wierne wypełnianie obowiązków stanowych. W ten sposób ks. Michał Sopoćko w znacznym stopniu wpłynął – jak zauważa Doktorantka – na pogłębienie miłosnej więzi siostry Faustyny z Chrystusem. Ten fakt pokazuje, że uświęcenie człowieka dokonuje się wśród codziennych sytuacji, postrzeganych z perspektywy Bożej, a w tym procesie nie mała rola przypada roztropnemu kierownikowi duchowemu (s. 56-82). Uwypuklając rolę ks. Michała Sopoćki, Doktorantka jawi się jako wnikliwy analityk jego postawy pedagogicznej i duchowej, a zarazem jako jego gorliwy propagator.

Kolejną zdobyczą rozprawy, podkreślającą jej walory merytoryczne, to rozważania nad wartością kierowniczej posługi ojca Józefa Andrasza SJ wobec siostry Faustyny. W oparciu o analizę danych źródłowych Doktorantka jednoznacznie wskazała, że ta wartość posługi ojca Andrasza ujawniła się w roztroprym jego towarzyszeniu duchowym siostrze Faustynie w ostatnich latach jej życia. Wyrazem tego towarzyszenia z jego strony były – według Doktorantki – zalecenia co do coraz większego zaufania Chrystusowi i rozważnego podchodzenia do myśli, jakie pojawiały się w świadomości siostry Faustyny co do jej trwania w zgromadzeniu. W efekcie analiz danych źródłowych Doktorantka wyraźnie wskazała na potrzebę roztropności kierownika duchowego w posłudze względem kierowanego (s. 83-138).

Jeszcze innym osiągnięciem rozprawy, podnoszącym jej walory merytoryczne, jest uwypuklenie duchowych owoców kierownictwa duchowego. Do tych owoców Doktorantka zaliczyła: zaręczyny duchowe, zjednoczenie mistyczne, oraz zjawiska

paramistyczne, wyrażające się w nawiązywaniu przez siostrę Faustynę duchowej łączności z konającymi, z duszami czyścowymi, w darze prorocstwa, bilokacji, stygmatów i w wizjach. Doniosłość refleksji Autorki w tej materii ujawnia się nie tyle w ukazaniu nadzwyczajnych zjawisk w życiu mistycznym siostry Faustyny, ile w zaprezentowaniu wpływu kierownictwa duchowego na realizację przez nią powołania do wspólnoty miłości z Chrystusem, czyli do świętości (s. 139-226). Refleksja Doktorantki w tej materii ma podwójne znaczenie. Z jednej strony odsłania ona proces współpracy siostry Faustyny z łaską Bożą i kierownikami duchowymi, którzy byli jej narzędziami aż po osiągnięcie szczytów życia mistycznego, a z drugiej wpisuje się w nurt budzenia wśród ludzi doby obecnej świadomości dostrzegania wartości kierownictwa duchowego w kształtowaniu przez nich własnego człowieczeństwa i ich wzrastania w więzi z Bogiem, które wiedzie do świętości.

I wreszcie ostatnia zdobycz rozprawy, to refleksja nad apostołskim wymiarem kierownictwa duchowego. Doktorantka w oparciu o analizę tekstów źródłowych wskazała na pięć takich jego form, które stanowią zarazem narzędzie uczczenia Bożego miłosierdzia: obraz Jezusa miłosiernego, Święto miłosierdzia, koronka do Bożego miłosierdzia, Godzina miłosierdzia i powołanie nowego zgromadzenia zakonnego (s. 227-285). Osiągnięciem refleksji Autorki w tym względzie było nie tyle przedstawienie źródła pochodzenia tych narzędzi kultu Bożego miłosierdzia, ile ukazanie ich wartości w urzeczywistnianiu przez człowieka powołania do wspólnoty miłości z Chrystusem, czyli jego wzrastania w świętości.

W podsumowaniu recenzji w jej aspekcie merytorycznym, należy stwierdzić, że Doktorantka zaprezentowała kompleksową koncepcję kierownictwa duchowego i jego wartość w procesie duchowego postępu powołanego. W swojej rozprawie ukazała, że kierownictwo duchowe jest sposobem, poprzez który Chrystus chce prowadzić człowieka do zjednoczenia z samym Sobą. W życiu siostry Faustyny wyraziło się to w tym, że poprzez kierownicze wsparcie ze strony ks. Michała Sopoćki i ojca Józefa Andrasza, przy współpracy z łaską Bożą potrafiła osiągnąć szczyt zjednoczenia z Chrystusem. Efektem tego było ze strony siostry Faustyny głębokie zaufanie Chrystusowi i gorliwe obwieszczanie świata Jego miłosierdzia, oraz apostołskie zaangażowanie. Orędzie miłosierdzia Bożego siostra Faustyna głosiła słowem, czynem i modlitwą. W ten sposób stała się apostołką Bożego miłosierdzia. Na bazie przeprowadzonych analiz materiału źródłowego Doktorantka doszła do zasadniczego wniosku, że kierownictwo duchowe stanowi istotny środek w procesie duchowego rozwoju człowieka. Przykład siostry Faustyny pokazuje, że im częściej i z coraz większą intensywnością człowiek będzie z niego korzystał, tym ma większą szansę na pogłębienie swojej duchowości, której istotą jest więź miłości z Jezusem Chrystusem.

Mimo wskazanych powyżej osiągnięć rozprawy, jej analiza pobudza do postawienia pytań, które nasunęły się w trakcie jej studiowania. Na s. 225 czytamy: *Zatem charyzmaty nadzwyczajne, jakie zostały udzielone s. Faustynie służą bezpośrednio Kościołowi.* Trzeba podkreślić słuszność tego stwierdzenia. Ale w związku z tym nasuwa się pytanie, na czym polegała ta bezpośrednia służebność charyzmatów nadzwyczajnych Kościołowi? W tej samej części rozprawy Doktorantka zapisała zdanie: *W przeżywaniu tych stanów mistycznych ważną rolę odegrali kierownicy duchowi, którzy towarzyszyli jej w przyjmowaniu i rozeznawaniu darów Bożych* (s. 225). Według teologii mistycznej stany mistyczne, jakich może doświadczyć człowiek są darem Boga. A w powyższym zdaniu Doktorantka stwierdziła, że w przeżywaniu stanów mistycznych przez siostrę Faustynę ważną rolę odegrali kierownicy duchowi. Z tego względu nasuwa się pytanie, jaki charakter miała ta ich rola w przeżywaniu przez siostrę Faustynę stanów mistycznych, i w jakim stopniu oddziaływali oni na jej przeżycia? Rozdział piąty Doktorantka zatytułowała: *Apostołski wymiar kierownictwa duchowego* (s. 227), zaś treść tego rozdziału poświęciła omówieniu form kultu miłosierdzia Bożego przekazanych przez

siostrę Faustynę, tj.: obrazu Jezusa miłosiernego, Święta miłosierdzia, koronki do Bożego miłosierdzia i Godziny miłosierdzia. Z tej racji nie sposób nie postawić pytania, w jakim sensie Doktorantka upatruje apostolskiego charakteru kierownictwa duchowego przy tym omawianiu form kultu miłosierdzia Bożego przekazanych przez siostrę Faustynę?

Powyższe zapytania nie umniejszają wartości rozprawy. Jej merytoryczna strona jest poprawna. Wyszczególnione wyżej kwestie, mimo zgłoszonych zapytań, pozwalają na wystawienie jej wysokiej oceny.

3. Formalna wartość rozprawy

Rozprawa mgr lic. Marty Nogi jest poprawna również od strony formalnej. Jej język jest komunikatywny, a sam wydruk został przygotowany starannie.

Pewne korekty byłyby jednak potrzebne w tekście. Bowiem występują w nim błędy w interpunkcji dotyczące, np. stawiania w nieodpowiednim miejscu przecinków, lub ich nie stawiania (s. 5. 10. 15. 23. 28. 33. 39. 163. 225. 284. 289. 290, itd.), albo niekonsekwencje w zapisie niektórych przypisów (np. na s. 40 przypis 133, pod którym następny jest opatrzony słowem *tamże*, gdy zaś na s. 41 przypis 139 i następujący po nim przypis 140 ma ten sam zapis), jak też zapisu niektórych wyrazów (np. na s. 45 w podtytule użyto słowa *świętej* pisanego z małej litery, a na s. 51 w odniesieniu do tej samej osoby zastosowano pojęcie *Świętej* pisane z dużej litery). Można też zauważyć w sformułowaniach brak sensu w zdaniach, czego przykładem jest zapis na s. 91: *W swoim Dzienniczku dając jej swoistą charakterystykę*. Powinno być: *W swoim Dzienniczku daje jej swoistą charakterystykę*. Wskazane byłyby także zamieszczenie w wykazie skrótów tych skrótów, które zostały użyte w tekście (np. s. 46 skrót m.)

Mimo tych uchybień, które wynikają raczej z niedopatrzenia niż świadomego działania, rozprawa pod względem formalnym nie budzi zastrzeżeń.

4. Wniosek końcowy

Dokonana recenzja rozprawy doktorskiej mgr lic. Marty Nogi upoważnia do wyrażenia zasadnego uznania dla jej naukowo-teologicznych kwalifikacji. Doktorantka wykazała się znajomością literatury przedmiotu, umiejętnością jej interpretacji i ukazania własnych wyników badań na tle cytowanej literatury. Przedstawiła precyzyjnie sformułowany projekt badań, spełniający kryteria metodologicznej poprawności, a następnie z sumiennością go przeprowadziła. W ocenie i interpretacji wyników badań Autorka wykazała się naukową bezstronnością.

Z przekonaniem stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr lic. Marty Nogi spełnia wymagania stawiane przez *Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Dlatego występuję z wnioskiem do Rady Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu o dopuszczenie mgr lic. Marty Nogi do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

ks. bp prof. dr hab. Henryk Wejman

P. mgr Marta Noga

Tezy do egzaminu doktorskiego:

1. Dynamika procesu uświęcenia.
2. Konsekracja chrzcielna a konsekracja zakonna (zbieżności i różnice).
3. Komplementarność duchowości stanów życia w Kościele.
4. Istota duchowości świeckich instytutów życia konsekrowanego.
5. Pneumatologiczny wymiar życia duchowego człowieka.